

**OTUZ YEDİNCİ MİLLETLERARASI ÇALIŞMA KONFERANSI
VE KOLLEKTİVİST BİR EKONOMİYE SAHİP ÜYE DEVLETLERİN
İŞÇİ VE İŞVEREN DELEGELERİ
M E S E L E S İ**

Doç. Dr. Cahit TALAS

I — G i r i ş :

1919 Yılında Versay Barış Andlaşmasının XIII üncü kısmı ile kurulup halen Birleşmiş Milletlere bağlı bir ihtisas teşekkülü statüsüne sahip bulunan Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Otuz Yedinci Genel Konferansı geçen Haziran ayının ikisinde Cenevre'de toplandı. Üç hafta hafta devam eden Konferans esas itibariyle gündeminde bulunan şu meseleleri müzakere eyledi :

Genel Müdürün raporu,
Teşkilâtın bütçesine ait meseleler,
Sözleşme ve tavsiyelerin uygulanmasına dair malûmat ve raporlar,
Sakatların yeniden bir işe alıştırılması (birinci müzakere),
Az gelişmiş memleketlerde muhacir işçiler (birinci müzakere),
İş akdinin feshinden mütevellit cezai müeyyideler (birinci müzakere),
Ücretli yıllık izinler (ikinci müzakere),
Teknik Yardım.

Bu konulardan Genel Müdürün raporu, Konferansın her gün toplanan Umumî Heyetinde müzakere edilirken diğer meseleler de teşkil edilen teknik komisyonlarda genel olarak birbirini müteakip iki konferansta müzakere edildikten sonra tavsiye veya sözleşme şeklini alır.

Genel Müdürün raporu geçen bir yıl içinde dünyanın umumî ekonomik durumunu, sosyal politika gelişmelerini ve sosyal politika bakımından büyük bir ehemmiyet taşıyan bir konuyu ele alarak inceler ve delegelerin müzakere ve münakaşalarına sunar. Ve son olarak da Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının geçen bir yıl içindeki faaliyetinin geniş bir blânçosunu yapar.

Milletlerarası Çalışma Bürosunun Genel Müdürü Otuz Yedinci Konferansın müzakere ve münakaşasına sunmuş olduğu raporunda 1953 yılında dünyanın ekonomik durumunu tahlil ederken bilhassa sanayî-

leşmiş memleketlerde ekonomik hayatın istikrar kesbeylemiş olduğunu, çalıştırma seviyesinin yüksek olmakta devam eylediğini, Asya'da, Lâtin Amerika'da ve Doğu Avrupa'da ekonominin gelişmekte olduğuna temas ederek bilhassa sınaî memleketlerde fiyatların da istikrar bulduğu neticesine varmaktadır.

Fakat aynı rapora göre bu istikrar ve gelişme iktisaden az gelişmiş memleketler bakımından cesaret verici olmamıştır. Filhakika bu memleketlerin birçoğu için 1953 yılı ekonomik sahada sıkıntılı geçmiş ve ilerleme yavaş olmuştur. Rapor, inkişaf gayretleri sarfeden her memleketin bilhassa şu hakikati daima gözönünde bulundurmasını ortaya koymaktadır: Ekonomik gelişmeyi kolaylaştırmak maksadiyle sarfedilen gayretlerin muvaffak olması için zarurî şartlardan biri az gelişmiş memleketlerin, iyice hazırlanmış ve mütecanis ekonomik ilerleme programlarına göre hareket etmeleridir. Eğer ekonomik ve sosyal alanda alınmış muhtelif tedbirlerin ahenk haline konulması ve sosyal şartların islahının teşkil eylediği umumî hedefe ayarlanması arzu edilmekte ise ekonomik gelişmenin ana hedeflerinin ve bu hedefleri en iyi bir şekilde elde eylemeğe imkân verecek usûllerin tam olarak bilinmesi zarureti vardır.

Raporun sosyal politika gelişmelerine ve temayüllerine temas eden bölümünde, bugün dünyanın büyük bir kısmında sefalet, cehalet ve hastalığın hâkim olduğu belirtildikten sonra devrimizin bu dertlerle en âcil bir tarzda mücadele eylemesi lâzım geldiği kanaati izhar edilmekte ve dünyanın ve bilhassa az gelişmiş ve daha ziyade ziraî faaliyetlerle yaşayan Asya memleketlerinin sanayîleşme ve işgücü bakımından durumu ele alınarak bu memleketlerin sanayîleşme hareketlerinin ve arzularının en büyük amilinin ziraî sektörde yaşayan bol miktarda iş gücünden geldiği ortaya konmaktadır. Zira bundan böyle ziraat devamlı olarak artmakta olan bu işgücünü besleyemeyecektir. Ve ister istemez bir sanayî kurulumasına gidilecektir. Asya memleketleri, halklarının çok düşük olan hayat seviyelerini ancak sanayîleşme sayesinde islah edebileceklerine inanmış bulunmaktadırlar.

Fakat bu sanayileşme gayretlerinin tabii bir neticesi olarak köyünden ve kasabasından ayrılan ve şehirde yeni bir hayata başlayan işçiyi bu yeni muhitine alıştırmak, intibak ettirmek halli lâzım gelen pek çok meseleler ortaya çıkarmaktadır. Bunlar arasında üzerinde hususiyle durulması lâzım gelen bir mesele vardır: Davamsızlık. Zira davamsızlık ve iş işgücünün çok sık bir surette yer değiştirmesi sınaî gelişme üzerinde bir firen tesiri icra etmektedir.

Ziraî sektörden sanayîye yeni gelen işçiyi yeni hayata alıştırmak için sendikalar başlıca rolü ifa edebilirler. Bugün işçilerin akit kudretleri-

nin takviyesi sendikalizmin fonksiyonlarının yalnız bir cephesidir. Bu fonksiyonlardan daha az ehemmiyetli olmıyan biri de işçiye içtimaî bir mevki temin eylemektir. Halbuki vaktile işçi sosyal kademenin en aşağısında kabili ihmal bir unsur telakki edilirdi. Binaenaleyh şimdi ve hususiyle sanayileşme gayretleri sarfeylemekte olan az gelişmiş memleketlerde sendikalizm hususî bir ehemmiyet iktisap eylemiştir. Bu sebepten dolaydır ki hükûmetler, sendikalizmin bağımsızlığına halel getirmeksizin sendikaların gelişmesine yardım eylemelidirler ve sendikalara muzahir olmalıdırlar. Şu hususu daima hatırdan bulundurmamak lâzımdır ki, hükûmetler sendikalara karşı muhasım bir durum takındığı nisbette sendikalar siyasî bir karakter iktisap ederler ve mukabil siyasî partilerin nüfuzu altına girerler.

İyi bir işçi olmak için, bir kimse iyi çalışma şartlarından faydalanmak ve iktisaden huzur ve emniyette bulunmak mecburiyetindedir. Fakat bugün artık anlaşılmıştır ki insanın ihtiyaçları burada durmamaktadır. Bu ihtiyaçların içinde işinden zevk duyması da vardır. Başka bir deyimle çalışma ekonomik bir fayda ile birlikte sosyal bir hedefe de malik olmalıdır. Bir kimsenin ücreti, yalnız görülen işin para ile ifade olunan bir karşılığı olmamalı, fakat bu ücret o kimseye cemiyet hayatı ile işbirliği yapabilmek imkânını verecek kifayette olmalıdır.

Rapor bu yıl Konferansın müzakere ve münakaşasına, esas olarak işçi meskenleri meselesini sunmuştur. Ve bu konuyu tetkik ederken: "İşçinin refahını en yakın ve en görünür bir şekilde, içinde yaşamakta olduğu meskene göre kıymetlendirmek mümkündür" diyerek söze başlamaktadır. Rahat ve sıhhî bir meskenin insan hayatında oynamakta olduğu rolün ehemmiyetini gözden geçirdikten sonra bugün dünyanın her tarafında en âcil vazifenin mümkün olduğu kadar fazla mesken inşası olduğuna temas eden Genel Müdür, ekseri memleketlerde mesken durumu o kadar fena, mesken inşasına tahsis edilebilecek kaynakların kifayetsizliği o derece vahim ve bazı istihsal ve plânlaştırma güçlükleri o kadar barizdir ki yakın bir zaman için işçi meskenleri davasının hissedilir derecede halledilmesinin beklenmemesi lâzım geldiği kanaatini izhar ediyor. Bu sebeplerden dolaydır ki birçok hükûmetler işçi meskenleri meselesini faaliyetlerinin ön plânı içine almış bulunuyorlar. Bununla beraber dünyada, işçi meskenlerinin ortaya koyduğu davanın ehemmiyetine ve âcilliğine tam bir şekilde inanılmadığı takdirde bir çok fırsatların heba olması tehlikesi vardır. Hükûmetlerin, işverenlerin ve sendikaların yardımı ve teşviki ile bizzat işçiler, hususiyle az gelişmiş memleketlerde mesken dâvasının hallinde ehemmiyetli bir rol oynuyabilirler.

Raporun son kısmı Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının bir yıllık faaliyetine tahsis edilmiştir. Bilhassa teknik yardım sahasındaki çalış-

maların ve muhtelif memleketlere Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Fonundan kendisine tahsis edilen tahsisat nisbetinde yapmış olduğu teknik yardımları belirttikten sonra Milletlerarası Çalışma Bürosunun Genel Müdürü David Morse raporuna nihayet veriyor.

İşte Konferansın Umumî Heyetinin ana müzakere ve münakaşa mevzuu bu rapor olmuş ve hükümet, işçi ve işverenler delegeleri kendi görüşlerini geniş bir şekilde ortaya koymuşlardır.

II — A ç ı l ı ş

Gündemine yukarda temas eylediğimiz Otuz Yedinci Milletlerarası Çalışma Konferansı, Milletlerarası Çalışma Bürosu Yönetim Kurulu Başkanı ve Pakistan Delegatesi Dr. Bay Malik'in bir nutku ile açılmıştır. Dr. Malik, bu nutkunda Milletlerarası Çalışma Teşkilâtına üye devletlerin sayısının 69 za yükseldiğine işaret ederek bütün üye memleketleri 1944 yılında Falidelfiya Beyannamesinde ilân olunan hedef ve gayelerin tahakkuk ettirilmesi için nmüştereken çalışmaya dâvet eylemiş, Teşkilâtın kuruluşundanberi gösterdiği faaliyete kısaca işaret ederek şimdiye kadar 200 sözleşme ve tavsiyenin muhtelif Konferanslarca kabul olunduğunu belirtmiş, bu yılki konferansın gündemindeki konuları izah eylemiş ve Teknik Yardım Programı dahilinde verimlilik - productivité - meselesinin Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının başlıca hedeflerinden biri bulunduğunu söylemiştir. "Verimlilik ve meslekî eğitim, ücretler ve işçinin hayat seviyesi üzerine doğrudan doğruya müessir iki faktördür. Bununla beraber göz kamaştırıcı neticeler elde eylemek için mevcut fonlar kâfi değildir. Bu insanî hedefin tahakkuk eylemesi için sizden, bize daha fazla tahsisat vermenizi talep ediyorum. Öyle ki bu plânın tatbikatı daha büyük bir muharrik bulsun, faydaları çoğalsın ve elde edilen avantajlar gözden koybalmasın... Bir tabip olmak sıfatiyle, tıp ilmi için bir şeref olan ve insanlığı hastalıktan koruyan keşiflerin, tabiatın bütün tahripkâr kuvvetlerini ortaya koyacak olan siyasî muhase-mat neticesinde, tamamiyle yok olup gidebileceğini düşünerek titremek-teyim.."

Nutkuna bu cümlelerle nihayet veren Dr. Malik Konferansın Başkanının seçileceğini bildirmiş ve bütün guruplar tarafından desteklenmek suretiyle eski Fransa Başbakanlarından ve Konferansta Fransa Delegasyonu Başkanı Bay Paul Ramadier Başkanlığa seçilmiştir. Bu münasebetle Başkan Ramadier söylediği nutukta bilhassa iki nokta üzerinde durmuştur. Bunlardan biri 1919 yılında Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının kurulmasında başlıca rollerden birini oynamış olan ve Teşkilâtın bütün çalışmalarına fasilasız bir şekilde iştirâk eylemiş bulunan

büyük insan ve sendikalist Léon Jouhaux'nın birkaç ay önce vukubulan ölümü dolayısıyla hatırasını ve hizmetlerini yad, diğeri de Sovyet Rusya'nın uzun bir çekiliş devresinden sonra Teşkilâta dönüşü olmuştur.

Başkan Ramadier şöyle diyordu :

“Léon Jouhaux Samoel Gompers ile birlikte bir öncü ve bir ilham kaynağı olmuştur. Barış konferansının çalışma komisyonuna iştirâki ona anayasamızı tasavvur eylediği ideâle göre hazırlamaya imkân vermiş ve teşkilâtımızın kuvvetini taahhütlerin hukukî kıymetlerinden ziyade, işverenlerin ve işçilerin reel kudretlerinden ve devletlerin anlaşmalarından yaratmak istemiştir.

Washington Konferansından itibaren Léon Jouhaux Fransız Delegasyonunun ve işçi gurubunun başına geçti. O zamandanberi bütün hayatı boyunca bu davayı, bizim davamızı savunmaktan bıkmadı. Daha dün, Yönetim Kurulunun toplantısında sendika hürriyeti fikrine kuvvetli sesinin desteğini getirmişti. Halbuki hastalığı da başlamış bulunuyordu. Öyle ki burada söylediği son sözler hayatının ideâlini teşkil eylemiş olan ve bize emanet ettiği sendika hürriyetini ön plâna almak oldu.

Hemen hemen gözlerinin kapanmakta olduğu bir zamanda bugün şahidi olduğumuz yeni iltihakları öğreniyor ve evrenselliğe doğru atılan bu yeni adımdan bahtiyarlık duyuyordu. Bütün bu uzun müddetçe düşünceleri bizim teşkilâtımıza doğru uzamakta idi. Sosyal harplerin bütün derin değişikliklerini tanımış olan bu ihtiyar mücahit, değişmez bir kararlarla hükûmetler ve partiler müvacehesinde bağımsızlığını muhafaza eylemiştir. Bu asrın başında olduğu gibi hayatının son gününde de işçi sınıfının hem hizmetkârı hem rehberlik eden bir militan sendikacısı olmuştur.

Onu bu sıralarda artık görmemekten, işitememekten dolayı ızdırabımız büyüktür. Teşkilâtın kuruluşundanberi ilk defa onun büyük ateşli bir idealizm ile dolu sıcak sesi bize berrak bir aklın ve uzun bir tecrübenin doğru yolu gösteren irşadini duyamıyoruz...

Hayatının dersi erkeklik ve cesurluk oldu. ızdırabın, gayretlerimize ara vermesini o kabul etmez...”

Şüphesiz Başkan Ramadier de bu yılki konferansın en mühim hâdisesi olan ve konferansa her yılki vasfından ayrı olarak politik bir mahiyet veren Sovyet Rusya, Biyelo Rusya ve Okrayna'nın Milletlerarası Çalışma Teşkilâtına iltihakından bahseylemeksizin geçemezdi. Fakat denilebilirki Başkanlık nutkunda bu hâdiseye lüzumundan fazla ehemmiyet verilmiştir. O sıralarda Çin - Hindi Konferansının Cenevre'de devam eylemekte olması da Başkan Ramadier'nin nutku üzerine tesir yapmaktan hâli kalmamıştır. Bu iltihaklarla Teşkilâtın evrenselliğinin artmış olduğuna temas eden Başkan Ramadier şöyle devam eylemiştir :

“Sosyal ilerlemede bu evrensellik olmaksızın barış, milletlerarasında gayri müsavi bir şekilde taksim edilmiş olan sefalet tarafından devamlı olarak tehdit altında bulundurulur. Bu sefalet bir memlekette çoğaldığı zaman tahakküm eylemek ihtirası onda, halkları maceraya sürüklemek için bir bahane bulmuş olur. Vaktiyle bize, hayat ziyafetlerinde yerlerini talep eden proleter milletlerden bahsedilmişti. Dünya harpleri ideâlimizin ne kanlı gösterilerini verdiler. Birbirini en fazla alçak sayan insan toplulukları dünyanın her tarafında milletlere artık harabiyet ve bedbahtlık içinde korkunç bir sefalet eşitliğinden başka bir hazine bırakmayıncaya kadar birbirinin üzerine atıldılar...

.... Müşterek bir dünyada aynı zamanda yaşamaktayız. Dünyada aynı zamanda mevcut olmak ve yaşamak insanlar arasında maddî bir tesanüt tesis eder ve bu tesanüdden ne harp ne de barış vasıtasıyla kendimizi kurtaramayız. Bunun böyle olduğunu bilmiyor muyuz? Belki. Bununla beraber bu dönüşün bizde uyandırdığı hatıralar bu bilmemezliği daha gayri mümkün kılmaktadır. Şunu kabul eylemek mecburiyetindeyiz ki aynı zamanda mevcut olmak ve yaşamak daima sırt sırta olmaz. Fakat o Anyasamızın sembolize eylediği muayyen fikir ve ümitlerin cereyanını da tazammun eylemektedir.

Bunun için de herkesin sosyal adaletin hürriyet üstüne bina edildiğini kabul eylemesi kâfi gelecektir. İnsanların hürriyeti: herkes istediği zaman, arzu eylediği yerde çalışmak hakkına maliktir. Gurupların hürriyeti: Cemiyet kurma hürriyeti, sendika kurma hürriyeti Versay Barış Andlaşması ve Filadelfiya Beyannamesi tarafından müessesemizin temeli olarak kabul olundular. Bu hürriyet birçok sözleşmelerle tarif edilmiştir. Bu sözleşmeler aynı zamanda işçi teşekkülleri ve işveren teşekkülleri arasındaki serbest müzakerelerle sendika hürriyetini tamamlamaktadırlar. Bu teşekküllere temsil kabiliyetini ve müessesemizin toplantılarının sinesinde söz hakkını veren ne Kanunlar ne de hükûmetlerdir. Onlara bu hakkı veren temsil olunanların, kendilerini serbest olarak seçimidir. Bu çoğunluğun aynıını seçmemiş olanların da haklarına hürmet ve riayeti tazammın eder.”

Başkan Ramadier hürriyet ve demokrasinin azınlığın haklarına ve hürriyetlerine riayet rejimi olduğunu bu suretle ifade ederek Konferansa muvaffakiyetler temenni ediyor ve çalışmalar başlıyor.

III — İ l t i h a k l a r :

Şüphesiz Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının tarihi tetkik olunurken Sovyet Rusya'nın ve Teşkilâttan çekilmiş bulunan pevklerin Teşkilâta dönüşlerine şahit olan Otuz Yedinci Milletlerarası Çalışma Konfe-

ransı ve bu konferansta cereyan eden müzakereler hususî bir yer işgal edecektir.

Rusya 1954 yılının başında Milletlerarası Çalışma Bürosunun Genel Müdürüne hitaben yazmış olduğu bir mektupla Birleşmiş Milletler üyesi sıfatıyla Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının üyeliğine talip olmakta idi. Filhakika Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Anayasasının 1 inci maddesinin üçüncü paragrafı gereğince Birleşmiş Milletler üyesi bulunan her devlet, teşkilâtın anayasasından mütevellit vecibeleri kabul eylediğini Milletlerarası Çalışma Bürosunun Genel Müdürüne bildirmek suretiyle üyelik hakkını elde edebilirdi. Rusya da böyle bir talep yapmıştı. Fakat talebinde Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının üyesi sıfatıyla Anayasanın koymuş olduğu vecibelere riayet etmez de kendi hakkında bu sebepten ötürü şikâyetler vaki olursa bu şikâyetleri en son safhada tetkike yetkili makam olarak Milletlerarası Adalet Divanını tanımayacağını bildirmekte idi. Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Anayasası böyle bir ihtirazî kaydın şart olarak ileri sürülmesine müsait değildi. Anayasadan doğan vecibeler olduğu gibi kabul olunduğu takdirde üyelik hakkı ihraz olunabilirdi. Diğer taraftan herhangi bir devlete Rusya'nın talep eylediği şekilde bir imtiyaz tanımak bahis mevzuu olamazdı. Gayet tabii olarak Milletlerarası Çalışma Bürosunun Genel Müdürü bu talebe karşı verdiği cevapta, Birleşmiş Milletlere üye bir devletin, Teşkilâtın Anayasasından doğan vecibeleri kayıtsız şartsız kabul eylediği takdirde üyeliği ihraz edeceğini beyan eyledi. Aradan bir müddet geçtikten sonra ve Konferansın toplanacağı Haziran ayına tekaddüm eden günlerde Rusya Milletlerarası Çalışma Bürosunun Genel Müdürüne gönderdiği bir mektupta Teşkilâtın Anayasasından mütevellit bütün vecibeleri kayıtsız şartsız kabul ettiğini bildirmiş ve bu suretle üyelik sıfatını ihraz ederek Otuz Yedinci Konferansa iştirâk eylemişti.

Fakat bu iştirâk ile beraber bir mesele ortaya çıkmakta idi: Kapitalist bir ekonomik sistem içinde tasavvur olunan ve bünvesi ona göre kurulmuş Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı içinde kollektivist bir ekonomik sisteme malik olan devletlerin işçi ve işveren temsilcilerinin durumu ne olabilirdi?. Filhakika bilindiği üzere Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının üyesi devletlerdir; fakat Teşkilât üclü bir bünveye maliktir. Teşkilâtın tesrii organı vaziyetinde olan "Konferans" ile icra organı olan Yönetim Kurulu hükûmet, iş veren ve işçi delegelerinden tesekkül eder. Ve Teşkilâtın Anayasasının üçüncü maddesinin 5 inci paragrafı gereğince her hükûmet, işçi ve işveren delegelerini, mevcut oldukları takdirde en fazla temsil kabiliyetini haiz meslekî tesekküllerle mutabık kalarak seçmeği taahhüt eylemektedir. Halbuki bir kısım işçiler ve bunları temsilen Milletlerarası İşçi Sendikaları Konfederasyonu Rusya'da ve Rus blokuna

dahil memleketlerde mevcut sendikaların işçileri temsil eden serbest meslekî teşekküller telakki edilemeyeceğini, Sovyet bloku dışındaki memleketlerin işverenleri de bu blokun işveren temsilcilerinin hakikaten işveren değil bir nevi devlet memuru durumunda bulduklarını, zira bu memleketlerdeki ekonomik sistemin tabii bir neticesi olarak işverenin yalnız devlet olduğunu ileri sürmüşler ve binnetice Sovyet blokuna dahil memleketlerin işçi ve işveren delegelerine bu sıfatın tanınmamasını Konferanstan talep eylemişlerdir.

Mesele bu gibi şikâyetlerin vukuunda şikâyetleri tetkik edip Konferansa teklifte bulunmak üzere mutad olarak teşkil olunan selâhiyetlerin tetkiki komisyonuna havale edildi. Komisyonda iki görüş ortaya çıktı. Bunlardan biri çoğunluğun görüşü olup Sovyet ve bu bloka mensup işçi ve işveren delegelerinin selâhiyet ve sıfatlarının tanınması lâzım geldiği, diğeri de azınlığın görüşü olan aksi tezi savunmakta idi. Bu iki görüşü işçi ve işverenler bakımından ayrı ayrı olarak şu şekilde hulâsa eylemek mümkündür.

1. İşçi Delegeleri

A. Çoğunluğun Görüşü. — Şüphesiz cemiyet kurma hürriyeti Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının ana hedef ve gayelerinden biridir. Fledelfiya Beyannamesi, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının dayandığı ana prensipler arasında sendika kurma hak ve hürriyetinin de mevcut olduğunu ilân ve bu hak ve hürriyetin devamlı ilerlemenin ictinabı kabil olmayan şartlardan biri olduğunu kabul eylemiştir. Bununla beraber komisyon kendine sunulan dokümanlara istinaden meslekî teşekküllerin yâni sendikaların devlet makamlarının nufuzu altında bulunduğu neticesini çıkarmaya kendini selâhiyetli görmemektedir. Böyle bir iş ne kâfi zamana ne de bu hususta kâfi dokümana sahip bulunmayan komisyonun vazifesinin üstünde kalmaktadır. Bu iş Teşkilâtın esasen bu husus için kurulmuş bulunan diğer organlarına teveccüh eder. Selâhiyetleri Tetkik Komisyonu'nun vazifesi, Konferansa delege olarak gönderilenlerin Anayasanın üçüncü maddesinde derpiş olunan usûllere uygun bir şekilde tayin edilip edilmemiş olmasıdır.

Gerçi Anayasanın mukaddemesi sendika hürriyetinin Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının hedeflerinden biri olduğunu ilân eylemekte ve Fledelfiya Beyannamesi de cemiyet hürriyetini Teşkilâtın hedefleri arasında saymaktadır. Fakat bu demek değildir ki cemiyet hürriyeti delegelik vasfını ihraz etmenin sine qua non bir şartıdır. Delegelerin hakikaten alâkalı işçileri temsil etmediğini ispat etmeyen fakat yalnız sendika hürriyetinin mevcut olmadığı esası üzerine dayanan bir iddia karşısında vaki

şikâyetlerin yerinde olduğunu kabul eylemek müessesenin selâhiyeti dışına çıkmaktadır.

Bahis mevzuu memleketlerin işçi delegelerinin selâhiyetsizliklerini iddia eden şikâyetçiler, bu memleketlerde serbest sendikaların bulunmadığını ve binaenaleyh böyle bir durum karşısında işçi delegelerinin nasıl "en fazla temsil kabiliyetini haiz meslekî teşekküllerle mutabık kalınarak tayin" edildiklerini tasavvur edemediklerini ileri sürmektedirler. Bir meslekî teşekkülün temsil kabiliyetini haiz olması için bu teşekkülün serbest bir şekilde hareket edebilmesini garanti eden bir rejim içinde bulunması lâzımdır. Cemiyet kurma hürriyeti olmaksızın temsil kabiliyetini haiz meslekî teşekküller mevcut olamaz diyorlar.

Fakat Anayasanın üçüncü maddesinin 5 inci paragrafı hükûmete mensup olmıyan delegelerin tayininde hükûmetlere, yalnız mevcut oldukları takdirde en fazla temsil kabiliyetini haiz teşekküllerle mutabık kalınması vecibesini yüklemiştir. Binaenaleyh bir memlekette eğer yalnız bir sendika teşkilâtı varsa ve bu teşkilâta işçilerin ekseriyetini temsil ettiğine dair bir kanaat veriyorsa ilgili memleketin hükûmeti bu teşkilâtle mutabık kalarak hükûmete mensup olmıyan delegeleri tayin edebilir. Bu takdirde Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Anayasasına riayet olunmadığı iddia olunamaz. 1937 yılında Sovyet Rusya delegelerine gene aynı şekilde itiraz edilmiş ve o zamanki komisyon oy birliği ile kabul eylemiş olduğu raporda şikâyetçilerin, hükûmetin mutabık kalarak işçi delegesini tayin etmesi lâzım gelen daha fazla temsil kabiliyetini haiz başka bir teşekkülün mevcut olduğunu ispat edemediklerini belirtmekte idi. Bugünkü Komisyonda da Sovyet blokuna mensup memleketlerde daha fazla temsil kabiliyetini haiz sendikaların bulunduğu ispat olunmamıştır. Diğer taraftan 1937 kararı bir emsal mahiyetindedir. Ve nazarı itibara alınmalıdır. Bundan başka eğer vaki şikâyetlerin yerinde olduğu kabul olunursa bahis konusu üye memleketler bundan böyle işçi delegesini tayin eylemek imkânına malik olmıyacaklardır.

Yukardaki mütalâalara istinaden Selâhiyetleri Tetkik Komisyonunun çoğunluğu vaki şikâyetlerin yerinde olmadığı kanaatına varmıştır.

B. Azınlığın Görüşü. — Sovyet Blokuna mensup işçi delegelerinin selâhiyetlerinin tanınmaması Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından talep edilmiştir. Selâhiyetleri Tetkik Komisyonunun çoğunluğunun görüşüne uymayan azınlığın raporu esas itibariyle adı geçen konfederasyonun tezini benimsemiş ve savunmuştur. Bu tezi şöyle hulâsa etmek mümkündür :

Cekoslovakya'da sendika hürriyetinin mevcudiyetinden bahsolunamaz. Bu durum Milletlerarası Çalışma Bürosunun "*Les droits syndicaux*

en Tchechoslovaquie" adıyla yayınladığı eserde ortaya konmuştur. Binaenaleyh tamamiyle hükûmete tâbi olan bir sendikadan seçilen delegenin delegeliğini kabul eylemek mümkün değildir. Zira Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının ana prensiplerinden biri sendika hürriyetidir. Bu vaziyet müvacehesinde yapılan şikâyetin yerinde olduğunu kabul eylemek lâzımdır. Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonunun ileri sürdüğü görüş reddedilememiştir. Binaenaleyh Çekoslovakya işçi delegesine delegelik selâhiyeti tanınmamalıdır.

Keza Sovyet Rusya'da de sendika hürriyeti boş bir kelimedenden ibarettir. Sovyet Rusya sendikaları bu memleket işçilerini temsil eden meslekî teşekküller olarak kabul olunamaz. Çünkü :

- a) Bu sendikalar devlet idaresinden ve memleketi idare eden Komünist partiden ayrı telâkki olunamazlar, bağımsız değildirler;
- b) Bu sendikalar devlet idaresinin bir cüz'ünü teşkil etmektedirler ve âmme makamlarının kararlarına göre hareket etmektedirler;
- c) Sendikalar başlıca rollerini ifa eylememekte fakat bu rolleri devletin eline terkeylemiş bulunmaktadır.

Bu şikâyetlerin doğruluğu Sovyet Rusya sendikalarının 1949 yılında yapmış oldukları ikinci kongrede kabul eyledikleri statünün mukaddemesinde görülmektedir. Orada şöyle denilmekte idi: "Sovyet sendikaları bütün faaliyetlerini, Sovyet cemiyetinin nazım kuvvet ve idarecisi olan komünist partisinin idaresi altında icra ederler. Sovyet sendikaları işçi kitlelerini Lenin - Stalin partisinin arkasında toplamaktadır."

Sovyet anayasasınının 126 ncı maddesi, sendikaları da "Âmme Organizasyonları" arasında saymakta ve komünist partisini bütün işçi teşekküllerinin idare merkezi olarak göstermektedir. Diğer taraftan sovyet sendikalarının statülerinin üçüncü maddesi, "sendika üyelerinin devlet ve çalışma disiplinine kat'i olarak riayet etmelerini" âmirdir.

Kollektif iş mukaveleleri 1933 yılında hükûmet kararnamesi ile katî olarak kaldırılmışlardı. Bu karar şöyle izah olunmakta idi: "Kollektif iş mukaveleleri, işçi ve müstahdemlerin çalışma münasebetlerini tanzim eden hususî bir form olmak itibarıyla hikmeti vücudu kalmıyan bir mâzi yadigârıdır. Bu münasebetlerin hükûmet kudreti vasıtasıyla her vecchesinin en ince teferruatına kadar tanzim olunması şu veya bu çalışma şartını alâkadar eden mukavelelere dayanan anlaşmalara hic bir yer bırakmamaktadır. Kollektif iş mukaveleleri 1947 yılında yeniden ihya olunmak istenildi. Fakat bundan maksat "devlet makamları tarafından tesbit olunan hedefleri tahakkuk ettirmek idi (devletin ekonomik plânlarının tamamlanması)". Bununla beraber sendikalar meclisinin organı 1947 yılında şöyle diyordu: "bugün hazırlanmakta olan kollektif iş mu-

kaveleleri ücret seviyelerinin ve diğer çalışma şartlarının kanun ve hükümet kararnamelerince tesbit edilmemiş bulunduğu devirdeki kolektif iş mukavelelerinden farklı olmak mecburiyetindedir.”

Şüpheden azadedir ki cemiyet hürriyetini ilân eden Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Anayasasının yapıcıları bu Anayasa içine temsil kaabiliyetini haiz teşekküller mefhumunu ithal eyledikleri zaman yalnız üyelerinden talimat alan bağımsız meslekî teşekkülleri düşünmekte idiler. Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı üçlü bir esas, yâni üç ana unsur üzerine kurulmuştur. Bu karakter ancak bu üç unsurun birbirinden müstakil olmaları halinde mevcut olabilir. Eğer işçi delegesi hükûmete tâbi bir sendikanın üyesi ise, cemiyet kurma hürriyeti ve hür sendika teşekküllerinin yokluğu karşısında bu üçlü karakter yıkılır ve Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının müvazenesi alt üst olur.

Binaenaleyh bahis mevzuu delegeler, serbest bir şekilde cemiyet kurma hürriyetine mâlik işçilerin kurdukları temsil kabiliyetini haiz meslekî teşekküllere mensup olmadıklarından kendilerin delege hakkının tanınması mümkün değildir.

2. İşveren Delegeleri

Selâhiyetlerin Tetkiki Komisyonu Konferans başlar başlamaz Sovyet blokuna mensup işveren delegelerinin delegelik selâhiyetlerine vaki itirazla karşılaştı. Mesele mahiyet itibariyle gene aynı idi. Kollektivist bir ekonomi içinde devletten ayrı ve devletten emir almayan serbest meslekî işveren teşekkülleri var mıdır?. Sovyet bloku dışında kalan memleketlerin işverenleri bu durumu münakaşa ederek bahis mevzuu memleketlerin işverenlerinin hakikatte birer devlet memuru sıfatında olduklarından iş veren delegesi selâhiyetlerinin tanınmaması için Konferansa müracaat eylediler. Selâhiyetleri Tetkik Komisyonu bu mevzuda da görüş ayrılığında olduğundan Konferansa biri çoğunluğun diğeri azınlığın olmak üzere iki rapor sundu. Şimdi bu raporlardaki görüşleri gene kısaca belirtmeğe çalışalım.

A. Çoğunluğun Görüşü. — 1936 yılında Rusya Nehir Ulaştırma Bakanlığında bir zatı işveren delegesi olarak Yirmi Birinci Milletlerarası Çalışma Konferansına göndermişti. Bu tarihte böyle bir tayin hiç bir itiraza uğramamış fakat işveren gurubunun talebi üzerine Konferans Yönetim Kurulundan, tamamiyle kollektivist bir ekonomiye malik bir devletin temsili meselesini tetkik etmesini istemişti. Yönetim Kurulu da Milletlerarası Çalışma Bürosunu bu konuya dair bir rapor hazırlamaya memur eyledi. Büro'nun hazırlayıp 1937 yılında Yönetim Kuruluna verdiği raporda şu mülâhazalara tesadüf olunmakta idi: bu mevzuda tat-

bik olunacak hüküm Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Anayasasının üçüncü maddesinin birinci paragrafıdır. Filhakika bu paragrafa göre Konferans, ikisi hükümet, diğer ikisinden her biri işçi ve işverenleri temsil eylemek üzere üye devletlerin gönderecekleri dört delegeden teşekkül eder. Bu metinden anlaşılacağı üzere delegelerden biri işverenleri temsil edecektir. Ve bu suretle diğer delegelerden yani hükümet ve işçi delegelerinden ayrılmaktadır. Hükümet, işçi ve işveren delegelerinin bu şekilde ayrılmış olmalarından maksat sistematik bir surette birbirinin muhalifi olan menfaatleri ortaya koymak değil fakat bizzat menşeleri itibariyle ayrı bulunan görüş arasında bir ahenk sağlamaktır. Bu temsil zarurî bir adaptasyonun şartı gibi telâkki olunmalıdır. Bu anlayış bütün hallerde ve hususiyle çalışma rejimi sosyalist bir form iktisap eylediği yahut daha şâmil olarak devletleştirildiği takdirde dahi doğrudur. Eğer işçiler bir devlet dairesi itarafından istihdâm edilmekte iseler işverenleri temsil etmesi lâzım gelen bir devlet memurudur: Zira bu hâl içinde devlet ve işveren nosyonu birleşmektedir. Bu demek değildir ki işveren delegeleri hükümet delegeleri hüviyetini iktisap edecektir. Filhakika işveren delegeleri kendi selâhiyetleri hudutları içinde hareket eylemek mecburiyetindedirler.

Şu halde bir işveren delegesini seçmekte aranan şartlar zaman ve mekân içinde değişebilirler. Bu şartlar tabii olarak şu veya bu memlekette mevcut olan sosyal rejime tâbidirler. Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının faaliyetlerinden faydalanan işçi hemen daima bir işverene mâliktir. Bu işverenin bir hususi şahıs olmasını hiç bir hüküm talep eylememektedir. Bu işveren devlet olabilir ve hiç şüphesiz Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Anayasasının derpiş eylemiş olduğu işveren delegesini devlet tayin eder.

1937 yılının Mayıs ayında adı geçen raporun Yönetim Kurulunda müzakeresi sırasında o zaman Milletlerarası Çalışma Bürosunun Genel Müdürü bulunan Bay Harold Butler şu beyanda bulunmuştu: "Müzakereler sırasında Yönetim Kurulunun birçok üyelerinin Anayasada mevcut olmıyan hükümleri ortaya sürmelerine hayret ettim. Anayasa üye memleketleri yalnız hükümete mensup olmıyan delegeleri ve teknik müşavirleri en fazla temsil kabiliyetini haiz meslekî teşekküllerle mutabık kaldıktan sonra tâyin eylemeğe mecbur tutmaktadır. İşveren, lügata göre para veya ayın mukabilinde personel istihdâm eden kimsedir. Bu tarife göre Kollektivist bir ekonomi içinde de işveren mevcuttur. Ve istihsal rejimi ne olursa olsun hiç bir memlekette işçi ve işverensiz bir sanayî tasavvur eylemek mümkün değildir. Bir memleketin sosyal organizasyonu ne olursa olsun işçilerle işverenlerin menfaatlerinin avni olması şüphelidir. Bu menfaatlerin aynı olmadığını Rusya'da işçiler ve

işverenler arasında kollektif iş mukavelelerinin mevcudiyeti ispat eylemektedir.

Bu şartlar altında yalnız bazı katagori işverenlere işveren sıfatını atfeylemek çok ileri gitmek olur. Birçok nevi işverenler bulunmaktadır. Evvelâ bizzak kendisi için kazanç teminine çalışan işveren vardır. Saniyen hem kendisi hem de aksiyon sahipleri için kazanç sağlamaya çalışan işveren kategorileri mevcuttur. Üçüncü olarak kazanç için çalışan fakat hükûmetin verdiği subvansiyon dolayısıyla hareket serbestisini tahdi teden ve faaliyetini hükûmet kontrolü altına koyan işveren bulunmaktadır. Bir âmme hizmetini idare ederek âmme için çalışan ve imtiyaz mukavelesi dahilinde hareket eylemeğe mecbur bulunan işveren vardır. Bir kazanç için çalışan fakat kazancın yalnız devlete gittiği işverenler de mevcuttur. Kazanç için çalışmayan fakat işveren durumunda bulunan birçok devlet servisleri vardır. Misâlleri daha da uzatmak mümkündür.

Bütün bu kategori işverenlerin müşterek bir vasıfları vardır. Bu vasıf, işe mukabil bir ücret ödemektir ve işveren vasfının esası buradadır.

Fakat mesele bu izahla sona ermiş değildi. Müteakip Konferanslarda da bahis mevzuu edildi. 1945 yılında Paris'de toplanan Konferansta Belcika, Anayasayı tâdil eylemek suretiyle işçi ve işveren delegelerinin adedinin ikişere iblağ edilmesini ve işveren delegelerinden birinin devletleştirilmiş sektör işverenlerini ve işçi delegelerinden birinin de devletleştirmiş sektörde çalışan işçileri temsil etmesini teklif eylemekte idi. Fakat bu teklif Anayasaya müteallik meseleleri tetkik etmekle görevli komisyonca kabul edilmedi. Bu Komisyonun bütün işveren üyeleri, Sovyet Rusya Milletlerarası Çalışma Teşkilâtına üye bulunduğu zaman bugünkü Anayasanın bir işletme müdürünü işveren delegesi olarak tayinine imkân verdiğini söylediler. Esasen komisyon da bu fikirde idi. 1946 yılında Montreal'de yaptığı 29 uncu toplantıda Konferans da bu noktai nazarı kabul eyledi. Bu mevzu ile ilgili olarak Konferansın kabul etmiş olduğu raporda şu satırları okumaktayız: "... Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı, bütün Birleşmiş Milletler üyelerinin ve bütün dünya memleketlerinde işçi kütlelerinin önemli sektörlerinin iştirâkini arzu etmektedir. Ve bunun memnuniyetle karşılayacaktır. Bu suretle kollektivist ekonomiye malik devletlerin de Konferanslarda tam delegasyonla temsil edilebileceğine Teşkilâtın Anayasasının müsait olduğu teyit olunmakta idi.

1953 yılına kadar devletleştirilmiş sanayiî temsil eden işverenlerin Konferansa ve Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının diğer üçlü toplantılarına iştirâkleri güçlük doğurmadı. Fakat otuzyedinci konferans tama-

miyle kollektivist bir ekonomiye sahip bir memleketin bir işletme müdürünü işveren delegeşi olarak tayin eylemesi dolayısıyla bir şikâyetle karşılaşmış bulunmaktadır.

Bu münasebetle Selâhiyetlerin Tetkiki Komisyonunun çoğunluğu Anayasanın kollektivist bir ekonomiye mâlik bir devletin bir işletme müdürünü işveren delegeşi olarak tayine mâni bulunmadığını belirttikten sonra Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının evrenselliği üzerinde durmuştur. Bu çoğunluğa göre evrensellik mefhumu adedî olmanın da üstünde bir mefhumdur. Bu mefhumda esas olan, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının gaye ve hedeflerinin ekonomik ve sosyal rejimleri ne olursa olsun bütün halkların ihtiyaçlarına tekabül eylemesi fikridir. Keza evrensellik prensibi, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının işleyişinin muayyen bir sosyal sisteme uymasını veya bütün memleketlere üniform bir sosyal bünye empoze etmeği tazammun eylememektedir. Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı hükûmetlere ve bütün memleketlerin halklarına kendilerine has şartlar içinde mevcut çalışma meselelerinin haline yardım çalışmasına devam eylemelidir. Hakikatte Teşkilâtın faaliyetleri serbest bir surette kendi gaye ve hedeflerini kabul eden milletlerin mümkün bütün hayat şekillerine uydurulmak mecburiyetindedir.

1919 yılında Teşkilâtın Anayasasını kaleme almış bulunanlardan Profesör Ernest Mahaim 1923 yılında Selâhiyetlerin Tetkiki Komisyonunun raporunu Konferanas sunarken şöyle demişti :

Herkes bilmektedir ki kanun metinleri hazırlandıkları zaman kendi çerçeveleri içine giren bütün hadiseleri ihtiva edebilecek bir tarzda nadiren kaleme alınmışlardır. Eğer 1804 yılında tamamen meçhul olan bir seri hadiseler için medenî kanun bahis mevzuu edilememiş olsaydı hâlimiz ne olurdu?.

Teşkilâtın anayasasında kollektivist bir devletin meşrû olarak işveren delegeşi tayinine mani hiç bir hüküm mevcut değildir. Eğer böyle bir hüküm mevcut olsaydı Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının hedeflerinin evrensel bir şekilde tatbiki mümkün olmazdı. Anayasa, Teşkilât tarafından ele alınan bütün meselelerde üç ayrı görüşün de ifadesini sağlamak gayesiyle her memleket için üçlü bir temsil derpiş etmektedir. Eğer bir devlet tam delegasyonla temsil edilemezse görüşlerden biri eksik kalacaktır. Binaenaleyh bu Devletin Teşkilâtın çalışmalarına katılması noksan kalacaktır. Bundan gayri eğer bazı devletler tam delegasyon tayin etmeğe yetkili tanınmazlarsa diğer devletlere nazaran daha dun bir duruma sokulmuş olacaklardır. Bu hal de Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının üyeleri arasındaki vazife ve hak eşitliği prensibine aykırı olacaktır.

Kollektivist bir ekonomiye sahip bir memlekete bir işveren delegesi tayin selâhiyetini tanımamak Anayasanın bütün mevcut hükümlerine aykırı düşer. Tatbikatta, kollektivist bir ekonomik sisteme malik bir devletin tayin edeceği işveren delegesi öyle bir şahıs olmalıdır ki bu şahsın durumu hususî teşebbüs üzerine istinat eden bir ekonomik sistem içindeki işverene mümkün olduğu kadar benzemelidir.

Binaenaleyh yukardaki mülâhazalar gözönünde bulundurularak Sovyet blokuna mensup işverenlerin delegelik sıfatlarının ve selâhiyetlerinin tanınması lâzımdır.

B. Azınlığın Görüşü. — Sovyet Blokuna mensup sözde işverenler hiç bir suretle hükûmetin menfaatlerinden ayrı bir menfaati temsil etmemektedirler. Bu işverenler hakikatte bir fabrikayı idareye memur edilen memurlardan başka kimseler değildirler. Binaenaleyh Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının anladığı mânâda işveren telâkki edilmelerine hiç bir zaman imkân yoktur.

Anayasanın üçüncü maddesinin bir numaralı paragrafı konferansın her üye devletçe gönderilecek iki hükûmet, bir işveren ve bir işçi delegesinden teşekkül edeceğini âmirdir. Bu prensip Konferansın üçlü bünyesinin esasını teşkil eylemektedir.

Sovyet blokuna mensup sözde işverenler devlet mülkiyetinden başka bir mülkiyet şekli tanımamaktadırlar. Devlet işletmelerini idare etmekle görevlendirilmiş kimseler en küçük bir serbestiye mâlik olmayan hükûmet memurlarından başka birşey değildirler. Bu durum 1950 yılında Moskova'da yayınlanan "Sosyalist sanayiın organizasyonu prensipleri ve bünyesi" unvanlı eserde vazih olarak görülmektedir. Bu eserde şöyle denilmektedir: "İstihsal vasıtaları sosyalist devlete ait bulduklarından işletme idaresi bütün Sovyet halkının ana ve hayati menfaatlerini temsil eden devletin direkt vazifelerinden biridir."

Kuruluşundanberi Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının dayandığı ana prensip, işveren delegelerinin, fonksiyonları yalnız memleketlerini ve hükûmetlerini temsil eylemek olan hükûmet delegeleri karşısında hür işverenlerin hür cemiyetlerini temsil etmesidir. İşçi delegeleri için de hai tabiatıyla böyledir.

Bugün Konfrans, yedi devletin hepsi de hükûmetinden direktif ve talimat alan yedi "işvereni" karşısında bulunmaktadır. Bu hal Anayasa tarafından derpiş edilen müvazeneyi yıkmakta, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının ana prensiplerini ihlal eylemekte ve bu müessesenin kuruluşuna mesnet olan düşünceden yâni Teşkilâtın hikmeti vücudunun sebebi olan üçlü düşünceden, tamamiyle ayrılmaktadır.

Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının kurulduğu devirde birçok memleketler vardı ki orada serbest işverenler teşkilatlanmamışlardı. Anayasanın daha önce zikrelediğimiz üçüncü maddesinin beşinci paragrafının gayesi bu memleketlere işveren teşekkülleri mevcut olmamasına rağmen işveren delegeşi tayin eylemek imkânını vermektir. Fakat hiç bir hükümet işveren kıyafetine girmiş bir memuru işveren delegeşi olarak tayine müsaade etmemiştir. Profesör George Scelle'in Organisation internationale du "Travail et le B. İ. T." adlı ve 1930 yılında yayınlanan kitabından alınan aşağıdaki paragraf da bunu açık olarak göstermektedir:

XIII ncü kısım, sendika hürriyeti ve bağımsızlığı en ehemmiyetlilerinden biri olan bazı prensipler üzerine bina edilmiştir. Buna uymayan devletler, müessesenin müvazenesini bozmaksızın hakikatte gizlenmiş hükümet delegelerinden başka birşeyi olmayan dört delegeyi Konferansa empoze edebileceklerdir.

Eğer Sovyet Rusya Milletlerarası Çalışma Teşkilâtına iltihak eylemiş olsaydı mesele aynı şekilde ortaya çıkacaktı. Moskova Hükümeti için, hakikatte memur bulunmayan ne işçi ne de işveren delegeşi tayin eylemek mümkün olmayacaktır. Bu takdirde hukukî hâl çaresi sendika muhtariyetine mâlik olmayan memleketlerin iki hükümet delegeşi ile temsil edilmesi olacaktır."

Bundan gayri sözde işveren delegelerinin tayini diğer bir sebeple de müteber değildir. Filhakika Teşkilâtın, Anayasa tarafından teyit olunan ana prensiplerinden biri de cemiyet kurma hürriyetidir. Komünist diktatoryası altında bulunan memleketlerin hiç birinde cemiyet kurma hürriyeti yoktur. Ve bu memleketlerin hükümetlerince sözüm ona işveren delegelerinin tayini anayasanın ihlâli ve Konferansa bir meydan okumadır.

1948 konferansında sendika hürriyeti ve sendika hakkının himayesi hakkında geçenler, komünist rejimlerin cemiyet kurma hürriyetine ne derece düşman olduklarını ve bu hürriyeti kaldırmaya karar vermiş olduklarını gösterdi. Bu münasebetle komünist diktatörlükleri bütün dünyada cemiyet kurma hürriyetini kaldırmayı düşünerek hakikî çehrelerini göstermişlerdir.

Sendikalar hiç bir zaman hükümet, siyasî partiler yahut herhangi diğer bir teşekkülün hâkimiyeti altına düşmemek mecburiyetindedirler. Yalnız hür oldukları takdirde bu teşkilât içinde kendilerine düşen rolü ifa edebilirler. Zira bu teşkilâtın; bizzat mahiyeti işçi ve işveren delegelerinin serbestçe bu kürsüye çıkmak ve memleketlerine dönüşte itaatsizlikten dolayı ceza korkusu duymadan hükümetlerini tekit edebilmek hakkına malik olmalarını talep etmektedir.

Konferans yukardaki mütalâaları dinledikten sonra azınlığın raporunu redderek çoğunluğun görüşünü benimsemiştir.

3. Ayrılığın Hakikî Menşei

Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Anayasasının, her üye devletin Konferansa göndereceği delegelerin tayinine ait üçüncü maddesi bugün de başlangıçtaki aynıdır. Bu maddenin muhtelif şekillerdeki tefsirine yukarda geniş ölçüde temas eylemiş bulunuyoruz. İtiraf eylemek lâzımdır ki daha ziyade akademik bir mahiyet taşıyan bu iki ayrı görüş 1954 yılına gelinceye kadar tatbik sahasında birbirinin karşısına çıkmamışlardı. Filhakika Birinci Dünya Harbinden önce ve 1953 yılına kadar Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının üyesi bulunan devletin işçi ve işveren delegelerinin selâhiyetlerinin ve delegelik sıfatlarının taınması 1954 yılında olduğu gibi geniş münakaşalara müncer olmamış hatta yukarda gördüğümüz gibi 1946 yılında Montreal'de toplanan konferans, ekonomik rejimleri ne olursa olsun bütün Birleşmiş Milletler üyelerini ve diğer devletleri Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının üyesi olarak görmek arzusunu izhar eylemiştir. 1946 dan bu yana değişen ne olmuştu? Teşkilâtın Anayasasının ilgili maddesi aynen baki idi. Bu değişmeyi şüphesiz teşkilâtın Anayasasının maddeleri arasında değil bu son yılların politik hadiseleri arasında aramak lâzımdır. Filhakika son yılların milletlerarası hadiseleri, kuvvete müracatlar, milletlerin kendi mukadderatlarını bizzat kendilerinin tayin eylemesi lâzım geldiği prensibine vaki tecavüzler birçok kimseler nezdinde çekingenlik, itimatsızlık ve korku yarattı. Binaenaleyh kollektivist bir ekonomiye sahip devletlerin tayin edecekleri işçi ve işveren delegeleri meselesinin bugün yarattığı güçlük hukukî değil siyasî sebeplerden ileri gelmektedir. Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı siyaset dışında kalan ve çalışan bir müessesedir. Onun başlıca vazifesi dünyanın neresinde olursa olsun sefaletle ve fena çalışma şartlarına karşı mücadele eylemek ve halkların sosyal ve ekonomik refahlarının teminine Anayasasının tayin eylediği şartlar dahilinde çalışmaktır. Şimdi korkulan şey bugünkü milletlerarası siyasî durum müvacehesinde kollektivist bir ekonomik sisteme sahip yedi devletin, Teşkilâtın bekasını dahi tehlikeye düşürebilecek şekilde teşkilâtı politik gayelerinin tahakkuku için bir vasıta olarak kullanıp kullanmayacakları meselesidir.

Raporunun müzakerelerinin sona ermesi dolayısıyla söylediği nutukta Milletlerarası Çalışma Bürosunun Genel Müdürü Bay David A. Morse şöyle demektedir : "... Mecburî çalıştırma meselesi ile meşgul olmağa devam edeceğiz. Sendika hürriyetini korumak için faaliyetimizi daha ileri götüreceğiz... Hedefimiz propaganda yapmak değil insanların

hür olmasına yardım eylemek olmalıdır. Ancak bu suretle ele alınan ve müzakere olunan meseleler herkes için vazih bir mâna ihtiva edecektir.

Eminim ki geçmişte bu teşkilâta bağlı kalanlar bu maksatların gelecekte terk olunmamalarına ve tehlikeye konulmamalarına çalışacaklardır.”

Hakikaten bundan böyle Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının Anayasasının mukaddemesinde ve Filedelfiya Beyannamesinde ilân olunan gayelerin tahakkuku için çalışılırken, teşkilâtı milletlerarası siyasî temayüllerin tesirinden masun tutmak ve politika dışı bir müessese olarak muhafaza eylemek ona ve onun temsil eylediği ideâle bağlı olanların ısrarla takip edecekleri bir hedef olmalıdır.

IV. Kabul Edilen Yeni Sosyal Politika Normları

Konferans her yıl olduğu gibi teşkilâtın önümüzdeki yıl bütçesini müzakere ve kabul eylemiş (1955 bütçesinin gelir ve giderlerini 6.755.196 dolar olarak tesbit eylemiştir). Üye memleketlerce tasdik edilen sözleşmelerin tatbikatına ait gönderilen raporları tetkik ederek görülen inhi-rafların düzeltilmesi için alâkalı memleketlerin dikkat nazarlarını çek-tikten sonra sakatların yeniden bir işe alıştırılmasına, az gelişmiş mem-leketlerde muhacir işçilere ve iş aktinin feshinden mütevellit cezaî mü-eyyidelere müteallik meselelerin birinci müzakerelerini yaparak ve bunların tavsiye şeklini almasına ve nihaî müzakere ve şekillerinin ge-lecek konferansta yapılmasına karar vermiştir.

Konferansın bu yıl kabul eylemiş olduğu yegâne vesika yıllık üc-retlerle ilgili tavsiyedir. Bu tavsiyenin hükümlerini şu suretle hülâsa eylemek mümkündür :

1. Tatbik Sahası

Tavsiyenin hükümleri, kendileri için ayrıca normlar tesbit edilmiş bulunan gemi adamları ve ziraat işçileri ile yalnız aile fertlerinin çalış-makta olduğu yerlerdeki personelden gayri şahıslara tatbik olunur.

2. İznin Müddeti

Prensip itibariyle tavsiyenin şumulü içine giren herkes yıllık izin hakkına sahiptir; İznin müddeti bir veya müteaddit işverenler nezdin-deki hizmet süresi ile mütenasip bulunacak ve on iki aylık bir hizmet süresi için iki haftadan az olmayacaktır.

Her memleketteki selâhiyetli makamlar tam veya kısmî yıllık izne hak kazanmak için bir işçinin muayen bir yıl içindeki hizmet müddetini hesaplama şeklini tayin edebilirler.

İş mukavelesi yıllık izne hak kazanmak için zarurî hizmet müddetinden önce sona ermekte ise işçi; hizmetiyle mütenasip bir izne veya buna tekabül eden bir tazminata hak kazanır. İzin müddetinin kıdemi veya diğer sebeplerden dolayı çoğalıp çoğalmıyacağının tayini her memleketin selâhiyetli makamlarına aittir.

3. İzin müddetine dahil edilmeyecek günler

Her memleketin selâhiyetli makamları izin müddetine dahil edilmeyecek resmî ve geleneksel bayram günlerini, hafta tatili günlerini, bir iş kazası veya hastalıktan ötürü devamsızlıkları, doğumdan önce ve sonraki istirahat günlerini tâyin etmelidir.

4. İşin inkıtaa uğramasının yıllık ücretli izinlere tesiri

İş inkıtaa uğramış olmakla beraber bu müddet zarfında işçi ücret almaya devam ettiği takdirde bu inkıta işçinin yıllık iznine ve bu iznin müddetine tesir etmez.

İş münasebetlerini ve iş mukavelesini kaldırmayan çalışma inkıta-ları işçinin yıllık ücretli iznine ve inkıtadan önce hak kazanmış olduğu izinlere müessir olmaz.

Yukardaki prensiplerin aşağıdaki sebeplerden ötürü ne şekilde tat-bik olunacağını her memleketin selâhiyetli makamları tesbit ederler :

- Hastalık, kaza ve doğumdan önce ve doğumdan sonraki istira-hat devreleri;
- Ailevî sebeplerden mütevellit gaybubetler;
- Askerî vecibeler;
- Medenî hak ve vecibelerin ifası;
- Sendika vazifelerinden mütevellit vecibelerin icrası;
- İşletmenin idaresinde değişmeler;
- Fasılalı ve gayri iradî işsizlik;

5. Gebelik halinde

Yıllık ücretli izin hakkı ve bu iznin süresi, alâkalı işçinin işine baş-laması ve gaybubetinin muayyen bir haddi geçmemiş olması şartıyla, gebelik ve doğumlardan ileri gelen devamsızlıklardan müteessir olmıya-caktır.

6. Yıllık iznin zamanı

Yıllık iznin zamanını tayin için işverenler ve işçiler kendi aralarında müşavere etmelidirler. Bu zamanın tayininde işçinin şahsi arzuları mümkün olduğu ölçüde nazarı itibara alınmalıdır.

7. Genç İşçiler

On sekiz yaşından küçük çocuklar yukarda yetişkinler için derpiş edilen asgariden daha uzun bir yıllık izinden istifade etmelidirler.

8. İzin müddetince ücret

Yıllık izin alan herkes iznin devamınca bir ücret alır. Bu ücret ya izin devresi için bir kollektif iş muakvelesi, bir hakem kararı yahut millî mevzuatla tesbit olunur veya işçi normal ücretine eşit bir ücrete hak kazanır.

9. İşçi ve işveren teşekkülleri ile işbirliği

Yıllık ücretli izinlere müteallik mevzuatın hazırlanmasında millî mevzuatın ve tatbikatın müsaadesi nisbetinde işçi ve işverenlerin temsil kabiliyetini haiz teşekküller ile selâhiyetli makamlar arasında önceden istişareler yapmalıdır.

Temsil kabiliyetini haiz işçi ve işveren teşekkülleri millî mevzuat tarafından yıllık ücretli izinleri tesbit veya bu izinlere müteallik tüzükleri tatbik mevkiine koymakla görevlendirilmiş makamlarla eşit haklarla işbirliği yapabilmek imkânına sahip olmalıdırlar.

*
*
*

Yukardaki izahlardan anlaşılacağı üzere Otuz Yedinci Konferans milletlerarası sosyal politika normlarına fazla bir ilâve yapamamıştır. Kabul edilen yegâne norm, o da yalnız tavsiye şeklinde olmak üzere, ana prensiplerine biraz evvel temas eylediğimiz yıllık ücretli izinlerdir. Yıllık ücretli izinlere ait bir sözleşme daha dar normları ihtiva eylemekle beraber 1936 yılında kabul edilmiş bulunmakta idi.

Otuz Yedinci Konferansın esas faaliyet ve müzakereleri kollektivist bir ekonomiye sahip memleketlerin konferansa gönderecekleri işçi ve işveren delegelerinin durumu etrafında olmuştur. Buna gelecek üç yıl için yenilenen Yönetim Kurulu seçimleri ile ilgili kulis faaliyetlerini de ilâve edersek tabloyu tamamlamış oluruz. Türkiye Milletlerarası Çalışma Bürosunun Yönetim Kurulunun hükûmet gurubunu teşkil eden 20 devletten, seçimle tesbit olunan 10 devlet arasında yer almış bulunmaktadır.